

„A semmi ágán...”

„Civilizáció, lélek, agykutatás”

Konferencia a hiányzó lelki egészségről, a lehetséges terápiairól, a kutatásról

A mentális egészség jellemzőinek, mibenlétének pontosabb megismerése, a lelki békétlenség okainak mélyebb feltárása, a pszichés jóllét helyreállítását jelentő lehetséges új módszerek kipróbálása, a pszichiátriai zavarok – a korábitól eltérő, korszerűbb, mellékhatás mentes – terápiajának és az agy működésének kutatása – mindezek napjaink pszichiátriai gyakorlatának és elméletének legjelentősebb témái.

A laikusok és az orvosok, a civilek és a döntési pozícióban lévők, a magukat egészségesnek vélők és az érintettek, egyszóval az egész társadalom számára kihívás megtalálni a választ azokra a kérdésekre, amelyeket a pszichiátriai szakma igyekszik a figyelem középpontjába állítani egy-egy konferencia előtt.

Tisztázásra szorul, miként lehet jó karban tartani a „pszichét”, mik a lelki betegségek gyógyításának eddig nem ismert módozatai, milyen újabb lehetőségekre ad reményt a kutatás. A depresszió, az öngyilkosság megelőzése, a fiatalok lelki egészségének, az időskorúak mentális jóllétének megtartása, vagy helyreállítása, a munkahelyi lelki egészség ügye azok a fontos kérdések, amelyek köré szerveződött ezúttal a Magyar Pszichiátriai Társaságnak a „Civilizáció, lélek, agykutatás” mottóval megtartott 16. vándorgyűlése (január 26-29, Sopron). A szakmai rendezvény előadásainak tematikája jól tükrözi az aktuális tudományos, szakmai, szakmapolitikai és társadalmi folyamatok felvetette gondokat is. A találkozó résztvevői például egyfelől vizsgálták azt, hogy a civilizáció fejlődése maga milyen hatással van a lelki zavarok kialakulására, másfelől azt, hogy a társadalmi folyamatok, a közösségek (kultúra, sport, vallás) milyen védő és terápiás hatásúak lehetnek, milyen jellegű és mekkora szerepet töltenek be a lelki egészség megtartásában, a mentális betegségek megelőzésében. Az előadók azt rögzítették dolgozataikban, amit a laikus polgár esetleg már tapasztalt magán vagy környezetében, de a jelenség lényegét még nem tudatosította – nevezetesen, hogy a globális világ fokozott mobilitása, a lakóhely-változtatás, a migráció, vagy akár csak az utazás, továbbá a közösségi hálózatok egyre bővülő léte szükségképpen váltja ki, generálhatja a sajátos, újfajta mentális zavarokat. De azt is érdemes kiemelni, hogy ezzel párhuzamosan az úgynevezett eHealth megjelenésével bővül a szakma kelléktára is.

A soproni vándorgyűlés tematikája szorosan kapcsolódik a 2008-ban Brüsszelben újtára indult Lelki Egészség és Jóllét Európai Paktumának prioritásaihoz, ismertette a rendezvényt megelőző tájékoztató Dr. Kurimay Tamás (az MPT elnöke), külön is utalva a lelki egészségről a közelmúltban megjelent európai összehasonlító felmérésre, annak

Magyarországra, az itteni hiányzó lelki egészségre, a negatív „magyaros” lelki állapotra vonatkozó megállapításaira. Ezeket az összefüggéseket erősíti meg több előadás, például a pszichiáter sérülékenységről és a meghívott Halálról, a serdülőkori öngyilkosságról szólóak, vagy az olyan címválasztások, mint a „A semmi ágán...” (József Attila, Reménytelenül).

NEGATÍV LELKIÁLLAPOT – KRITIKUS MÉLYSÉG

Az Európai Unióban 51 millió ember (a lakosság 11%-a) aktuálisan depressziós, s emellett magas az öngyilkosok aránya – ismertették az MPT vezető pszichiátriai az újságírókkal. Bár az elmúlt 20 évben reménykeltően alakult a trend hazánkban, a negatív listán most is a második helyen állunk. A befejezett öngyilkosságban (évi 2420 eset) Litvánia után – Dr. Németh Attila adatai szerint – Magyarország a második, még úgy is, hogy 50 százalékos csökkenés után (4800-ról) értünk el erre a szintre. A GDP-vel fordított arányban szoros az összefüggés: ha csökken a jövedelem, romlik az önsorsrontó gyakorlat, nő az öngyilkosok száma (eközben a halálozás annyiban „kedvezően” változik, hogy mivel nincs, vagy csak kevesebb pénz jut utazásra, csökken a közlekedési balesetek száma).

A vándorgyűlés több előadása is foglalkozott az öngyilkosság prevenciójának lehetőségeivel. A szakértők egyetértettek abban, az öngyilkosság ösztársadalmi jelentőségű ügyének alakulásában csak igen kis szerepe van a pszichiáterrel való találkozás tényének vagy esetleges elmaradásának. A megelőzést a családban, az iskolában kell kezdeni, mondta Molnár Károly MPT főtitkár, a szervező bizottság elnöke. Az Eurobarometer felmérés sorozatának a mentális egészségre (egészségi állapot, gondozás és kezelés, mentális egészség és munka) vonatkozó kutatása az adatok alapján úgy találta, a magyar válaszadók (1040 fős minta) érzelmi tapasztalatai jóval negatívabbak, mint az átlag európaiaké. A magyar pszichiáterek számára igen tanulságos lehet, hogy arra a kérdésre, hogy az elmúlt 4 hét során milyen gyakran érezte magát boldognak, az európai válaszadók 61%-a jelölte meg azt, hogy „állandóan”, „az esetek többségében”, evvel szemben nálunk csak 50%. A magyarok 22 százaléka a „ritkán” illetve a „soha” gyakoriságot válaszolta, itt az uniós átlag 8% volt. Még ennél is rosszabb az arány annál a kérdésnél, hogy az elmúlt 4 hét során milyen gyakran érzett kitörő életkedvet – az uniós polgárok 59%-ával szemben a magyaroknak csak negyede (24%). A ritkán, vagy soha választ adók aránya nálunk 42, az unióban 13%. A negatív példák sorát szaporítja, hogy öt negatív érzés, állapot közül három (nyomott hangulat, elgyötört, fáradt) ér-

zést a magyarok többször tapasztalták, mint az európai átlag. Kiugró a különbség abban is, hogy az elmúlt 4 hét során milyen gyakran érezte magát annyira boldogtalannak, hogy semmi sem tudta feldobni. „Mindvégig!” – válaszolta nálunk 35, az unió átlagában 24 százalék.

A fizikai és lelki teljesítőképességet vizsgáló Eurobarométer kérdés-válasz azt tárta fel, hogy honfitársaink az uniós átlagot jóval meghaladó mértékben „gyengébbek”. Riasztó, hogy míg az unió polgárainak mintegy harmada (38%) szembesül csak néha vagy ritkán érzelmi probléma miatti teljesítmény csökkenéssel, addig a magyarok több mint fele (52%), és ráadásul, ehhez képest, problémáikkal nálunk kevesebben fordulnak szakemberhez.

Ennél a pontnál visszajutottunk pszichiatereink napi szerepéhez, és a soproni konferencia témáihoz.

TUDATLANSÁG ÉS ETIKA

A mentális analfabetizmus súlyos népegészségügyi gond Magyarországon, állította előadásában Kalmár Sándor, hozzátéve, hogy eközben a civilizáció negatív hozadékaként említett jelenség ellen kevesen küzdenek hatékonyan. A családok, a szülők, a pedagógusok nincsenek felkészülve a gyerekek mentális nevelésére, véli a szakember, az egészségtant hiányolva az oktatásból. Sem az egészségügy, sem az oktatás, sem a pszichiáteri szakma nem elég aktív e téren, holott az internet segítségével gyorsan lehetne orvosolni a problémát. A népesség 62%-a számára ugyanis ma már elérhető a világháló. Utalva arra az adatra, hogy az utóbbi években 764%-kal nőtt az internethasználók aránya, az előadó különösen megengedhetetlennek tartja, hogy mégis, hazánkban nagy a tudatlanság a lelki egészség kérdéskörét illetően.

A medicina művelői erősen érzik azt a feszültséget, ami az idegrendszeri zavarokkal, kórokkal kapcsolatos szükségletek, a szédületes távlatok és a gyakorlati alkalmazás elérhetősége, illetve megengedhetősége között áll fenn, hangsúlyozta előadásában Oberfrank Ferenc (A korszerű agykutatás etikai vonatkozásai). A társadalomban a neurobiológia és neuromedicina fejlődése egymással ellentétes mozgásokat vált ki: reményt táplál, megnöveli a várakozásokat, de aggodalmat, ellenérzést is kelt, magyarázta a frusztráció okát. A kutatás-fejlesztési folyamat hatalmas erőforrásra támaszt igényt és eközben nagy versenyt gerjeszt. Nehéz biztosítani, ha esetleg mégis lehet, akkor nem sikerül összehangolni az emberi, technikai, anyagi erőforrásokat meg a hatékonyságot, igazságosságot, tisztességet.

A döntéshozók igyekeznek nemzeti, nemzetközi szakmai, etikai, jogi normák közé szorítani a kutatást és az alkalmazást. A forráshoz jutás feltétele pedig a normák betartása, ám a globális, multikulturális világban igen nehéz, bonyolult feladat a konszenzusos normák kialakítása és betartása. A klinikusnak a gyógyító-, kutatóorvos szerepkonfliktusával kell szembenéznie, mindennek feloldása különösen izgalmas feladatot jelent az elmeorvos számára.

Etikai kérdéseket fogalmazott meg Az emberi test gyarmatosítása című előadásában Dr. Túry Ferenc is (Simmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet). A pszichiáter úgy véli, a fogyasztói társadalomban az emberi testfelület a posztmodern értékek üzenő felületévé vált, és többféle iparág (szépség, fitness, élelmiszeripar) is a test átalakítását kínálja szolgáltatni. Értékválság van, állítja tapasztalatai alapján a szakember, tehát az üzenetek ambivalensek. Vagy fordítva, esetleg épp ezért van értékválság, mert ellentmondóak az üzenetek: fogyassz minél többet, de fogjál le. Az említettek nyomán új típusú pszichiátriai zavarok jelennek meg, újfajta kihívást adva az ellátórendszernek. Az orvostudomány pedig új típusú etikai problémákkal néz szembe, hiszen az volna alapvető kötelessége, hogy humán értékek szerint működjön és még csak tudattalanul se asszisztáljon az emberiség öndesztuktív tendenciáinak fenntartásához, kiszolgálásához.

ÚJ KIHÍVÁSOK, VIZSGÁLATI TÉMÁK

A hazai pszichiátria legrangosabb rendezvényén terítékre kerültek századunk szakmai újdonságai, érdekességei is. Újszerű probléma manapság a – fogalomként is új – izomdiszómia, ami a férfiak sajátos testképzavara. Az érintett patológiásan, kényszeresen foglalkozik a testedzéssel, mert az addig elért izomtömeggel soha nem eléggé elégedett. A testedzés függőség a sportolás testi-lelki egészségre káros formája, amit már 35 éve is, a modern kor betegségeként írtak le. Liptai-Menczel Zsuzsanna (SE Egészségtudományi Kar, Alkalmazott Pszichológia Tanszék), Szabó Attila (Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet) budapesti diákok sportolási szokásain keresztül igyekezett leírni a szélsőségeket. A 122 fős mintán, statisztikai eszközökkel akarták igazolni a függőség mérésére kialakított kérdőívek hazai használhatóságát. A zavar szigorú diétázással, anabolikus szteroidok szedésével jár együtt, és avval, hogy romlanak a függővé váló társasági kapcsolatai is. A vándorgyűlésen bemutatott vizsgálat a fokozott kockázatú csoport tagjait és a normál testépítőket hasonlította össze (átlagéletkor 27,5 év volt). Az izomdiszómia szempontjából fokozottan nagy kockázattal élők (az adatlapok kitöltők 17%-a) életkorban az átlagnál jelentősen fiatalabbak voltak, akik az ideális testsúly-elvárásukat jóval magasabbra tették.

Ma is „modern” jelenségnek számít a tetoválásgyűjtés. A különös csoportot a társadalmi többség megbélyegzi, mert testképet viselnek. De azért is, mert e csoport tagjaira jellemzőbb lehet az agresszív viselkedés, az egocentrizmus, a szokatlan, az átlagtól elütő, kirívó személyek, helyzetek kedvelése, a negatív modell követése. Fallah Nóra, Kóváry Zoltán (Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet) a tetováláshalmazás motivációs hátterét vizsgálva végzett személyiség elemzést. A szerzők szerint a mai társadalom tagjai, tévhitek alapján ítélkeznek negatívan a tetováltakról. Szegényes ítélőképességű, alacsony önbecsülésű, mások által könnyen irányítható személyiségként írják le őket a pszichológiai kutatásokban is, ők ennek validitását akarták

ellenőrizni. A 20 férfi, 9 nő alkotta csoport (átlagkor 26-33) kontrollja 21 férfi és 9 nő volt. Arra az eredményre jutottak, hogy a „normál” kontroll tagok nagyobb rendszerességgel fogyasztanak alkoholt, használnak drogot. A dohányzási szokásokban nem mutatkozott szignifikáns különbség, mint ahogy az énkép, testkép vizsgálatakor sem. Tény, a tetováltak pszichotizmus dimenziója jóval magasabb volt, ami arra utal, hogy viselkedésük inkább impulzív, és jobban kedvelik a szokatlan karaktereket, különös dolgokat. A kutatók tapasztalataikkal valójában az előítéletek, a negatív bélyegek, stigmák ellen kívántak szót emelni.

A vándorgyűlésen új kezelési módszerként, új arculattal mutatkozott be a lovas-terápia. A testi és szellemi fogyatékosok (mentálisan retardáltak), az autisták körében alkalmazott gyógypedagógiai lovagoltatás már korábban jó eredményt mutatott. Igazolta hasznos szerepét a fizikoterápiás kezelésben, a rehabilitációban. Az úgynevezett ló-mediált pszichoterápia viszont újszerű alkalmazást vezetett be. Itt a ló koterapeutaként segíti a gyógyító folyamatot – a már nem akut fázisban lévő skizofrén betegeknél a kezelés kifejezetten fokozza az önbizalmat, emeli a külvilág iránti érdeklődés szintjét, az empátiát, fejleszti a szociális készségeket. A fél-éves kísérlet tehát igen gyümölcsözőnek látszik.

A lelki egészséggel, illetve a mentális megbetegedéssel kapcsolatos kérdések, a fentiek alapján is érthető okokból, a közérdeklődés előterében vannak hazánkban. Fontos azt is megjegyezni, hogy az Európai Unióban is igen nagy problémát jelentenek a neuropszichiátriai betegségek. A pszichoszociális stresszel összefüggő mentális problémák ügye Európa jövőjét érintheti – hivatkozik több fontos brüsszeli projektre Dr. Kurimay Tamás MPT elnök, annak hangsúlyozásával, hogy az érintettek (szakemberek, döntéshozók, betegek) mellett a civileket is be kell vonni a megoldás keresésébe. Fontos a klinikum és a kutatás összekapcsolása – a térség jövőjét ugyanis meghatározó módon befolyásolhatja, hogy miként és mikor jelennek meg a pszichiátrian belül az innovatív megoldások. Az EU-s szakértők ezért is szólították fel az uniós tagállamokat a cselekvésre, a szociális ágazat, az igazságügy, a segítő civil szféra közös fellépésére.

A Magyar Pszichiátriai Társaság soproni vándorgyűlése január végén mondhatni egyféle nyitány, bemelegítés volt. A rendezvény fő témái szerves átmenetet biztosítanak a Fókuszban a depresszió, szorongás és a skizofrénia – felfedező kutatások a neuro-pszichiátrian belül címmel márciusban Budapesten tartandó európai uniós konferenciához. Legfontosabb témáit (depresszió és öngyilkosság, szorongás, skizofrénia, illetve a felfedező kutatás szükségességének pszichoszociális perspektívái) négy szekcióban fogják megvitatni.

A neuropszichiátriai megbetegedések hatalmas társadalmi-gazdasági terhet jelentenek Európa országai és lakosságuk számára, és ebből a helyzetből csak a felfedező kutatás és a hatékony innováció hozhat kitörést, ismételte ezt a hangsúlyos gondolatát többször is szót kérve Freund Tamás. Európában kiváló központok, pszichiátriai ellátó he-

lyek foglalkoznak a terület, a témakör kutatásával, jelentősek a gyógyszerkutató és biotechnológiai innovációs műhelyek is. Ám az a nagy kérdés, mennyire sikerül megértetni a társadalommal azt, hogy napjainkban két nagy betegségcsoport köré rendeződnek a fontos témák. Mind az EU-ban, mind hazánkban – az elöregedéssel párhuzamosan – előtérbe léptek a neurodegeneratív kórok (Alzheimer, Parkinson) illetve a neuropszichiátriai megbetegedések.

Ez utóbbiakat az jellemzi, hogy az információtömeg kelte adaptációs nyomás van az agyon, ami túl nagy, megterhelő az agy alkalmazkodó képességéhez mérten. Közben testi-lelki ártalmat kiváltó (és személyiségtorzító hatású) az alkohol, a drog, az elmagányosodás, ezekre rakódik rá az újabb, az információ szelektálatlan hajszolásából fakadó nyomás. Az agyba áramló információtömeg rendezésére, szelektálására, értelmezésére nincs elég idő, csupán felszínes az elraktározás, ezért hiányzik az érzelmi impulzív kapcsolat az új adat és a korábbi belső memória-nyomok között. Emiatt az információ elemei, a tudás nem is hívható elő.

Ha nincs iktatva, nem lehet kibányászni, nem is lesz használható. A szelektálatlan szűrőelés miatt tehát jóformán semmit nem tudunk előhívni a rengeteg betöltött adatból – márpedig ez a negatív „élmény”, ez a személyes kudarc súlyos frusztrációt okoz. Ez minden feszültség, a feldolgozatlan stressz forrása.

A 2011. március 8-9-én, Budapesten tartandó „Felfedező kutatások a neuropszichiátrian belül: fókuszban a depresszió, a szorongás és a skizofrénia” című uniós konferencián Európa vezető szakemberei – kutatók és klinikusok –, valamint a K+F területet felügyelő miniszterek, EU parlamenti képviselők és újságírók fognak tanácskozni többek között a neuropszichiátriai megbetegedések társadalmi-gazdasági terheiről és a kitörés lehetőségeiről. Dr. Freund Tamás professzor hangsúlyozta: az eredményes gyógyításhoz új vegyületcsoportokra van szükség, azonban a kórok alapmechanizmusának feltárása nélkül nincs mód az előre lépésre. Ezért fontos felhívni a döntéshozók figyelmét a neuropszichiátriai kutatások és az arra épülő innováció jelentőségére azzal a céllal, hogy a soron következő EU döntéshozatalkor mindez kiemelt európai prioritássá váljon. E törekvésnek kívánunk hangot adni a nemzetközi konferencián, hiszen az említett betegségek közül fakadó terhek csökkentése az uniós tagállamainak közös érdeke.

A rendezvény segítségével azt az üzenetet kívánják szétküldeni, hogy az európai döntéshozók emeljék a legfőbb teendőik sorába a neuropszichiátriai betegségek kutatását, és tegyék lehetővé azt is, hogy – megfelelő EU-s támogatással – az eredmények mielőbb hasznosulhassanak is. Közös érdek volna, ha pár éven belül sikerülne jelentősen csökkenteni az említett megbetegedésekből eredő társadalmi és gazdasági terheket. A terület szakembereinek és az egészségügyi döntéshozóknak közösen kellene tisztázniuk, elsődlegességet kap-e a kormányzati politikában és az egészségügyi finanszírozásban a lelki zavarok megelőzése, a mentális betegségek kezelése.

TEENDŐK, ELVÁRÁSOK, KÉRDÉSEK

Az Európai Unió távlataiból visszatérve hazai közegbe, fontos mielőbb tisztázni még néhány kérdést: lesz-e intézmény, mely segíti a fejlődést, azaz megalakul-e végre az Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Központ? Milyen modell segítségével oldható meg a korszerű pszichiátriai gondozás és a járóbeteg ellátás finanszírozása. A Lelki Egészség Országos Programja módot ad-e arra, hogy a szakmai elképzeléseket kormányzati és uniós pályázatokon keresztül finanszírozzák? Hogyan lehet a civil szervezetekkel, a médiával közösen küzdeni a stigmatizáció ellen? Hatékony-e a mentalizáció alapú pszichoterápia?

Miközben a hazai pszichiátriai ellátás 1997-ben a közpéreznyben volt, most a 27 tagállam között, alulról a második helyen áll, mondta a beszélgetésen Dr. Harmatta János. Szükség van olyan programokra, emelte ki, amelyek abban segítenek, hogy elkülönüljenek egymástól az ellátásra (a klinikumra) és a rehabilitáció finanszírozására szánt források. A pénz jusson el az ellátókhöz, ne maradjon meg a kórházak menedzsmentjének szintjén. Azt is figyelembe kell venni, hogy a finanszírozásra szánt pénz kisebb része megy gyógyszerre, ellátásra, nagyobb részét a társadalmi veszteség: például a munkából való kiesés fedezése emészti fel.

Nagy hangsúllyal került szóba az, hogy immár nem kés-
het a magas biztonságú osztályok kiépítése. A problémát nem lehet megkerülni, mert nem fordulhat elő a Nyíró Gyula kórházban előfordult esethez hasonló, amikor a kontrollálhatatlan ápolat betegétára életére tört.

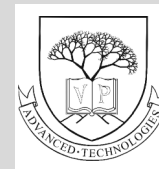
Az előbbi gondolatmenetet vitte tovább az MPT elnöke, amikor megemlítette, hogy krízisben van a pszichiátriai gondozás, az ambuláns ellátás, hogy nincs elmozdulás a közösségi pszichiátriai szolgáltatások irányába. Igaz, nem egységes a közösségi pszichiátria fogalma, mondja Dr. Kurimay Tamás, de a lényeg annyi, hogy az ellátást a társadalomhoz, a közösséghez akarják közel hozni. Fontos volna gyakorlatba ültetni az intézménymentesítés fogalmát a pszichiátriában, és az együttműködésbe a háziorvosokat is be kell vonni, ugyanis sok mentális betegséghez társulnak szomatikus bajok is.

Az említettek által negatívra festett képet tovább sötétíti, hogy a fekvőbeteg ellátásban is sok a hiányosság és egyenlőtlenség. Egyre kevesebb a szakember a klinikai munkában, továbbá kritikus szinten van a szakdolgozók létszáma – a pszichiátria területén épp úgy, mint az egész egészségügyi rendszerben, hangzott el az MPT 16. vándorgyűlése alkalmával tartott sajtóbeszélgetésen. Van tehát megbeszél-nivalója a szakmának és a döntéshozóknak, nem csak a márciusban esedékes nemzetközi konferencián, hanem az utána következő továbbiakon is.

Fazekas Erzsébet

I. Veszprémi Bioelektromos Képzőképzési Konferencia

2011. március 18.

Pannon Egyetem, B épület II. emeleti konferenciaközpont
(Veszprém, Egyetem u. 10.)

Előzetes program:

- 14:00 **Megnyitó: Dr. Friedler Ferenc**, dékán, Pannon Egyetem Műszaki Informatikai Kar
- 14:05 **Dr. Kozmann György** egyetemi tanár, EIKFK vezető: *A bioelektromos képzőképzés: mérnöki és orvosi feladatok az új modalitás létrehozásában*
- 14:20 **Dr. Maros István** egyetemi tanár: *A bioelektromos inverz feladat matematikai háttere*
- 14:30 **Dr. Juhász Zoltán** egyetemi docens: *MRI képek szegmentálása párhuzamosított eljárással*
- 14:40 **Dr. Magos Tibor** egyetemi docens: *Az agy motoros működésének vizsgálata sLORETA-val*
- 15:00 **Kávészünet**
- 15:15 **Dr. Nagy Zoltán** egyetemi tanár: SiCAL: *Új lényegkiemelési eljárás az agyi bioelektromos tevékenység forrás-szintű bemutatására*
- 14:50 **Végső Balázs** ügyvivő szakértő: *A corticalis aktivitás kivetülésének vizsgálata valós és gömbi fejmodellel*
- 15:30 **Fülöp Kornél** PhD hallgató: *A nagyfelbontású EEG vizsgálatok jelfeldolgozási módszerei*
- 15:40 **Dr. Dombóvári Magdolna** (SOTE) PhD hallgató: *Egészséges és strokek betegek összehasonlító vizsgálata bioelektromos képzőképzővel*

További információ: kozmann@irt.vein.hu